Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto
stiina.hyrri@eduskunta.fi

HE 154/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Valmistelija: talousjohtaja Antti Niemi

Hyvinvointialueiden rahoituksen tulee olla riittävän kestävällä pohjalla, jotta itsenäisyytemme ajan suurin hallinnollinen uudistus saadaan vietyä läpi häiriöittä ja kansalaisten lakisääteiset palvelutarpeet täytettyä. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä noin 22,5 mrd. euroa vuonna 2023. Edellä mainitusta rahoituksesta maksetaan joulukuussa 2022 noin 1,9 mrd. euroa, mikä turvaa hyvinvointialueiden likviditeetin alkuvuonna. Rahoituksen kokonaistasoa vuodelle 2023 voidaan pitää niukkana huomioiden koronan myötä syntynyt hoitovelka, voimakas inflaatio, eläkemenoperusteinen tasausmaksu, palkkaharmonisaation toteuttaminen sekä uudistukseen liittyvät suuret muutoskustannukset. Näitä eriä ei ole huomioitu rahoituksessa ja on väistämätöntä, että suurin osa hyvinvointialueista tekee alijäämää vuonna 2023. Alijäämän kattaminen lainsäädännön edellyttämässä kahden vuoden määräajassa on erittäin haastavaa.

Talousarvioesityksen mukaan uudet ja laajentuvat tehtävät edellyttävät vuonna 2023 lisää henkilöstöä seuraavasti: lähihoitaja 4 300 htv, sairaanhoitaja 400 htv, sosiaalityöntekijä ja sosionomi 80 htv, psykologi 340 htv ja lääkäri 230 htv. Lisäksi vammaispalvelulain uudistus edellyttää noin 200 htv:ta vuonna 2023 muuta henkilöstöä, jotka kaikki eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää mahdottomana, että työmarkkinoilta olisi saatavissa uudistusten vaatima määrä päteviä ammattilaisia.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon uudet ja laajenevat tehtävät kasvattavat hyvinvointialueiden rahoitusta vuoteen 2022 verrattuna nettona noin 274 milj. eurolla. Näistä euromääräisesti merkittävimpiä uudistuksia ovat perusterveydenhuollon hoitotakuun vaiheittainen tiukentaminen sekä iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan hoitajamitoituksen nosto 0,7 hoitajaan asiakasta kohti. Uusien tehtäviin varattu rahoitus ei tule riittämään niiden toteutukseen. On olemassa voimakkaita merkkejä siitä, että monituottajuusmallia toteuttavan hyvinvointialueen kustannukset nousevat huomattavasti, kun sen käyttämät yksityiset palveluntuottajat vanhus-, päihde- ja mielenterveyspalveluiden alalla esittävät hintoja nostettavaksi jopa 45 %.

Hyvinvointialueiden järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon ehdotetaan kohdennettavan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta 438,5 milj. euroa valtionavustuksia, joka on 101,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Talousarvioesityksen mukaan muutos- ja valmistelukustannuksiin liittyvä määrärahatarve on vuonna 2023 yhteensä

noin 17 milj. euroa, josta 4,2 milj. ehdotetaan kohdennettavan hyvinvointialueiden ICT-muutoskustannuksiin. Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei pidä valtionavustuksien tason laskua perusteltuna ennen kuin hyvinvointialueiden toiminta on vakiintunutta ja siihen liittyvät toiminnalliset muutos- ja integraatiokustannukset ovat toteutuneet. Lisäksi Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että ICT-valmisteluun varattu raha on täysin riittämätön. Oikea summa on useita satoja miljoonia euroja.

Sairaanhoitovakuutuksen yksityislääkärien palkkioista sekä tutkimuksesta ja hoidosta leikkaamisen arvioidaan lisäävän julkisten palvelujen kysyntää 10 milj. eurolla vuonna 2023, mikä ehdotetaan kompensoitavaksi täysimääräisesti. Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei pidä korvauksiin tehtyä leikkausta perusteltuna, koska se ohjaa kysyntää jo ennestään kuormittuneeseen julkiseen palvelutuotantoon.

Hyvinvointialueiden rahoitusta pienentävät 0,7-hoitajamitoituksen rahoittamiseksi päätetyt digitalisaatioon sekä ostopalveluihin ja kilpailuttamiseen liittyvät vähennyserät, yhteensä noin 40 milj. euroa. Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää kyseistä vähennystä täysin perusteettomana budjettiteknisenä leikkurina.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää hyvinvointialuiden lainanottovaltuuteen liittyvä sääntelyä byrokraattisena, liian yksityiskohtaisena (pienet sopimukset) ja laskentaperiaatteita osin perusteettomina (esimerkiksi lainojen takaisinmaksu 10 vuodessa) ja hyvinvointialuiden itsehallinnollista asemaa rajoittavana.

Hyvinvointialueiden toimintatuottojen kertymisen osalta asiakasmaksulainsäädännön tulee olla sellainen, että se mahdollistaa rahoituspohjan vahvistamisen kattavalla palveluiden käytöstä kerättävillä maksuilla. Lainsäädännöllä säädeltyjen maksujen enimmäistason tulee seurata toiminnan kustannuskehitystä.

Kuten talousarvioesityksessä todetaan valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy vuonna 2023 suurena, joten julkisen talouden velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen heti vuodesta 2023 lähtien. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, eikä julkinen talous siksi ole kestävällä pohjalla. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä julkisen talouden kestävyyden vahvistamiseen tulee suunnatta välittömiä toimenpiteitä suhdannetilanteen vaatimalla tavalla, jotta hyvinvointialueiden riittävä rahoitus voidaan turvata myös tulevaisuudessa verotuksen tason pysyessä kohtuullisena.

Petri Virolainen
hyvinvointialuejohtaja